

Īsumā par izglītību 2023 (Education at a Glance 2023)

OECD indikatori

Latvija

Šī datu izlase sniedz pārskatu par Latvijas izglītības sistēmu raksturojošām iezīmēm. Datu izlase balstās ziņojumā "Īsumā par izglītību 2023" (*Education at a Glance 2023*) apkopotajā informācijā. Atbilstoši šī gada ziņojuma "Īsumā par izglītību 2023" tematiskajai ievirzei, tajā ir uzsvērta profesionālā izglītība, vienlaikus sniedzot informāciju arī par citiem izglītības veidiem. Datu atsauces gads šajā izlasē ir pēdējais gads, par kuru pieejami dati. Lasītāji, kurus interesē datu atsauces gadi, tiek aicināti iepazīties ar attiecīgajām ziņojuma "Īsumā par izglītību 2023" tabulām.

Svarīgākie fakti

- Profesionālā izglītība nodrošina jauniešiem prasmes, kas ir pieprasītas darba tirgū, atvieglojot jauniešiem pāreju no mācībām uz darba dzīvi. Latvijā gandrīz katriem trim no desmit jauniešiem un jauniem pieaugušajiem 25-34 gadu vecumā profesionālā vidējā un īsā cikla profesionālā augstākā (koledžas) izglītība ir augstākā iegūtās izglītības pakāpe.
- Bezdarba rādītāji 25-34 gadus jauniem cilvēkiem ar profesionālo vidējo izglītību Latvijā ir zemāki, nekā viņu vienaudžiem ar vispārējo vidējo izglītību (attiecīgi 6,9% un 10,3%), līdzīgi kā daudzās citās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) valstīs.
- Algas nodarbinātajiem ar profesionālo vidējo izglītību Latvijā ir salīdzinoši zemas. Jaunieši un jauni pieaugušie 25-34 gadu vecumā ar profesionālo vidējo izglītību pelna par 17% mazāk nekā tāda paša vecuma darba ņēmēji ar vispārējo vidējo izglītību.
- Taču, gados jauni darba ņēmēji, kuri ieguvuši īsā cikla profesionālo augstāko izglītību, pelna par 50% vairāk nekā tie, kuriem ir profesionālā vidējā izglītība, un tā ir lielākā ienākumu priekšrocība OECD valstīs (vidēji 13%).
- Turklāt, Latvija ir viena no retajām OECD valstīm, kur gados jauni darba ņēmēji ar īsā cikla profesionālo augstāko izglītību pelna tikai nedaudz mazāk nekā tie, kuriem ir bakalaura diploms: attiecīgi par 74% un 81% vairāk nekā gados jauni darba ņēmēji bez vidējās izglītības. Visās OECD valstīs ienākumu atšķirība starp īsā cikla profesionālās augstākās izglītības diploma un bakalaura diploma ieguvēju ienākumiem ir daudz lielāka.
- Latvijā 74% no jauniešiem, kuri mācās vispārējās vidējās izglītības programmās, pabeidz tās to teorētiski paredzētajā ilgumā, un tikai 63% no profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem pabeidz savas programmas laikus. Divu gadu laikā pēc programmas teorētiskā ilguma beidzēju īpatsvars pieaug līdz 79% vispārējā vidējā izglītībā un 72% – profesionālajā vidējā izglītībā. Vidēji valstīs, par kurām ir pieejami dati, 62% profesionālās vidējās izglītības audzēkņu pabeidz programmas laikus, un 73% – vēl divu papildu gadu laikā.
- Kvalitatīva pirmsskolas izglītība un aprūpe palīdz nodrošināt visiem bērniem vienlīdzīgu dzīves sākumu un ir īpaši svarīga nelabvēlīgos sociāli-ekonomiskos apstākļos dzīvojošiem bērniem. Dalība pirmsskolas izglītībā no 3 gadu vecuma Latvijā ir gandrīz universāla, pat pirms obligātās izglītības sākumvecuma.

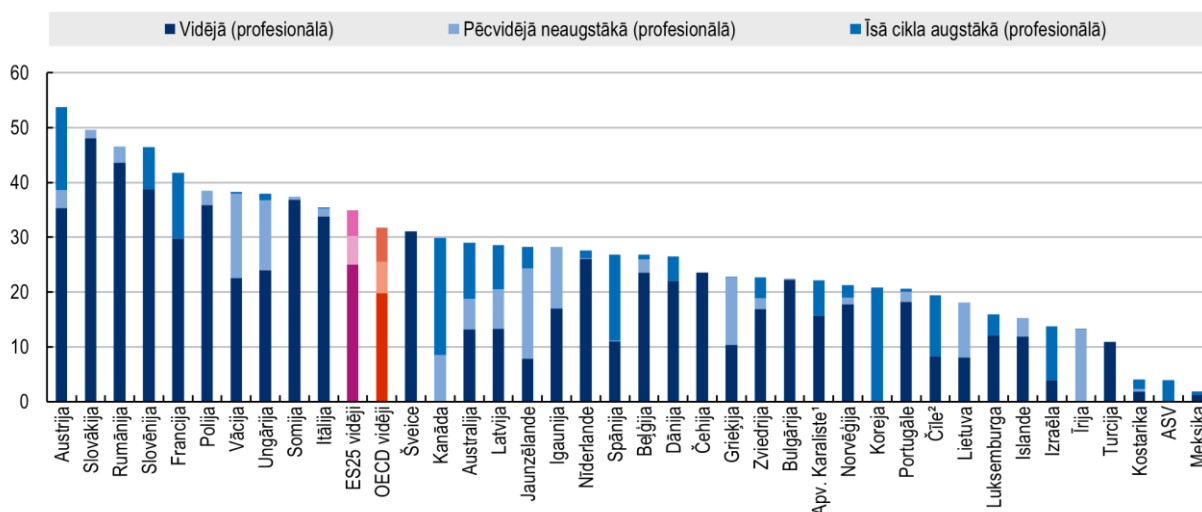
- Latvijā pēdējos gados vērojams 50 gadus vecu un vecāku skolotāju īpatsvara pieaugums, līdzīgi kā citās OECD valstīs, taču vēl lielākā mērā. 2021. gadā nedaudz vairāk kā puse skolotāju gan vispārējās, gan profesionālās vidējās izglītības programmās Latvijā bija vecumā virs 50 gadiem, savukārt OECD valstīs vidēji šis īpatsvars ir 40%.

Izglītības iestāžu rezultāti un mācīšanās ietekme

- Kvalitatīvas profesionālās izglītības programmas palīdz jauniešiem iekļauties darba tirgū un paver iespējas turpmākai personīgajai un profesionālajai attīstībai. Taču programmu kvalitāte un nozīme dažādās valstīs atšķiras. Dažās valstīs pusei no visiem jauniešiem (vecumā no 25 līdz 34 gadiem) augstākā iegūtās izglītības pakāpe ir profesionālā vidējā izglītība un īsā cikla profesionālā augstākā izglītība, savukārt citās valstīs šis īpatsvars ir daudz zemāks. Latvijā 29% jauniešu un jaunu pieaugušo vecumā no 25 līdz 34 gadiem augstākā profesionālās izglītības pakāpe ir: 13% – vidējā profesionālā, 7% – pēcvidejā neaugstākā izglītība (t.i., tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas pēc vidējās izglītības), un 8% – īsā cikla augstākā profesionālā izglītība (sk. 1. attēlu).

1. attēls. Jauniešu un jaunu pieaugušo 25-34 g. v. īpatsvars ar profesionālo izglītību, atbilstoši iegūtajai izglītības pakāpei (2022. gads)

Procentos

1. Dati par vidējo izglītību attiecas uz atbilstoša apjoma un standarta programmu pabeigšanu, kas tiek klasificēta kā vidējās izglītības programmu pabeigšana (9% pieaugušo vecumā no 25 līdz 34 gadiem ir šajā grupā).

2. Pārskata gads atšķiras no 2022. gada. Papildinformāciju skatiet avota tabulā.

Valstis ir sarindotas dilstošā secībā pēc to 25-34 gadus jauno iedzīvotāju īpatsvara, kuri ieguvuši profesionālo vidējo izglītību, profesionālās tālākizglītības un pilnveides programmas, kas nav augstākā izglītība, vai īsā cikla profesionālo augstāko izglītību.

Avots: OECD (2023), A1.3. tabula. Plašāku informāciju sk. avotu sadaļā un (OECD, 2023. gads⁽¹⁾) "Īsumā par izglītību 2023" (*Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes*) (<https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>) – piezīmēs.

- Visās OECD valstīs bezdarba līmenis 25-34 gadus jauniem cilvēkiem ar profesionālo vidējo izglītību ir zemāks nekā viņu vienaudžiem ar vispārējo vidējo izglītību. Tas attiecas arī uz Latviju, kur 6,9% jauniešu un jaunu pieaugušo ar profesionālo vidējo izglītību ir bezdarbnieki, salīdzinot ar 10,3% jauniešu un jaunu pieaugušo ar vispārējo vidējo izglītību.

- Lai gan vidējā izglītība bieži vien ir minimālā izglītības pakāpe, kas jāiegūst, lai veiksmīgi piedalītos darba tirgū, daži no jauniešiem un jauniem pieaugušajiem 25-34 gadu vecumā to nav ieguvuši. Vidēji OECD valstīs 14% jauniešu un jaunu pieaugušo nav ieguvuši vidējo izglītību. Latvijā šis īpatsvars ir zemāks par OECD vidējo rādītāju (11%).
- Darba ņēmēji vecumā no 25 līdz 34 gadiem ar profesionālo vidējo izglītību pelna par 16% vairāk nekā tie, kuriem nav vidējās izglītības, savukārt ienākumu priekšrocība darba ņēmējiem ar vispārējo vidējo izglītību ir 39%.
- Vidēji visās OECD valstīs jauni pieaugušie, kas ieguvuši īsā cikla profesionālo augstāko izglītību, pelna par 13% vairāk nekā tie, kuriem ir profesionālā vidējā izglītība. Vislielākā ienākumu priekšrocība ir Latvijā (50%), kurai seko Apvienotā Karaliste (31%).
- Gandrīz visās OECD valstīs augstākā izglītība nodrošina ievērojami lielāku ienākumu priekšrocību. Latvija ir viena no retajām OECD valstīm, kur atšķirība ienākumu priekšrocībā starp īsā cikla profesionālo augstāko izglītību un bakalaura (vai līdzvērtīgu) izglītību nav tik liela. Latvijā 25-34 gadus jauni darba ņēmēji ar īsā cikla profesionālo augstāko izglītību pelna par 74% vairāk nekā viņu vienaudži, kuriem nav vidējās izglītības, un tie, kuriem ir bakalaura diploms (vai līdzvērtīgs), nopelna par 81% vairāk (OECD vidējie rādītāji ir attiecīgi 39% un 58%).
- Pieaug nodarbināto skaits, kuri ir ieguvuši augstāko izglītību. Caurmērā visās OECD valstīs iedzīvotāju vidū augstākā izglītība kļūst tikpat izplatīta kā vidējā. Latvijā 39% iedzīvotāju vecumā no 25 līdz 64 gadiem ir augstākā izglītība, kas ir mazāks īpatsvars par tiem, kuriem ir vidējā izglītība (50%).
- Vidēji OECD valstīs 14,7% jauniešu vecumā no 18 līdz 24 gadiem nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (t.s. NEET), savukārt Latvijā attiecīgais rādītājs ir 12,3%. NEET rādītāja samazināšana jauniešu vidū ir īpaši svarīgs uzdevums visās valstīs, jo tie, kuri kļūst par NEET, vēlāk dzīvē saskaras ar sliktākiem panākumiem darba tirgū nekā viņu vienaudži, kuri šajā vecumā turpināja mācīties.
- Tā kā pieprasījums pēc prasmēm darbavietās kļūst arvien mainīgāks, mūžizglītības nozīme turpina pieaugt. Latvijā to pieaugušo īpatsvars, kuri pēdējās četrās nedēļās pirms aptaujas ir piedalījušies neformālā ar darbu saistītā izglītībā, ir 3% starp 25-64 gadus veciem cilvēkiem ar profesionālo vidējo izglītību, 2% starp tiem, kuriem ir vispārējā vidējā izglītība, un 13% starp tiem, kam ir augstākā izglītība. Salīdzinājumam – OECD vidējais rādītājs ir 7% (ar profesionālo vidējo izglītību), 7% (ar vispārējo vidējo izglītību) un 14% (ar augstāko izglītību).
- Latvijā 25-64 gadus veci darbinieki lielajos uzņēmumos (nodarbināto skaita ziņā) uzrādīja augstāku līdzdalības līmeni neformālajā ar darbu saistītajā izglītībā nekā mazākos uzņēmumos strādājošie. Atšķirība līdzdalības rādītājā ir 20 procentpunktu starp uzņēmumiem ar vairāk nekā 249 darbiniekiem un uzņēmumiem ar 10-49 darbiniekiem, kas ir lielākā atšķirība starp valstīm, par kurām ir pieejami dati. Liela atšķirība līdzdalības līmenī vērojama arī starp darbiniekiem valsts uzņēmumos un privātajos uzņēmumos: attiecīgi 22% un 7%.

Izglītības pieejamība, līdzdalība tajā, un tās turpināšana

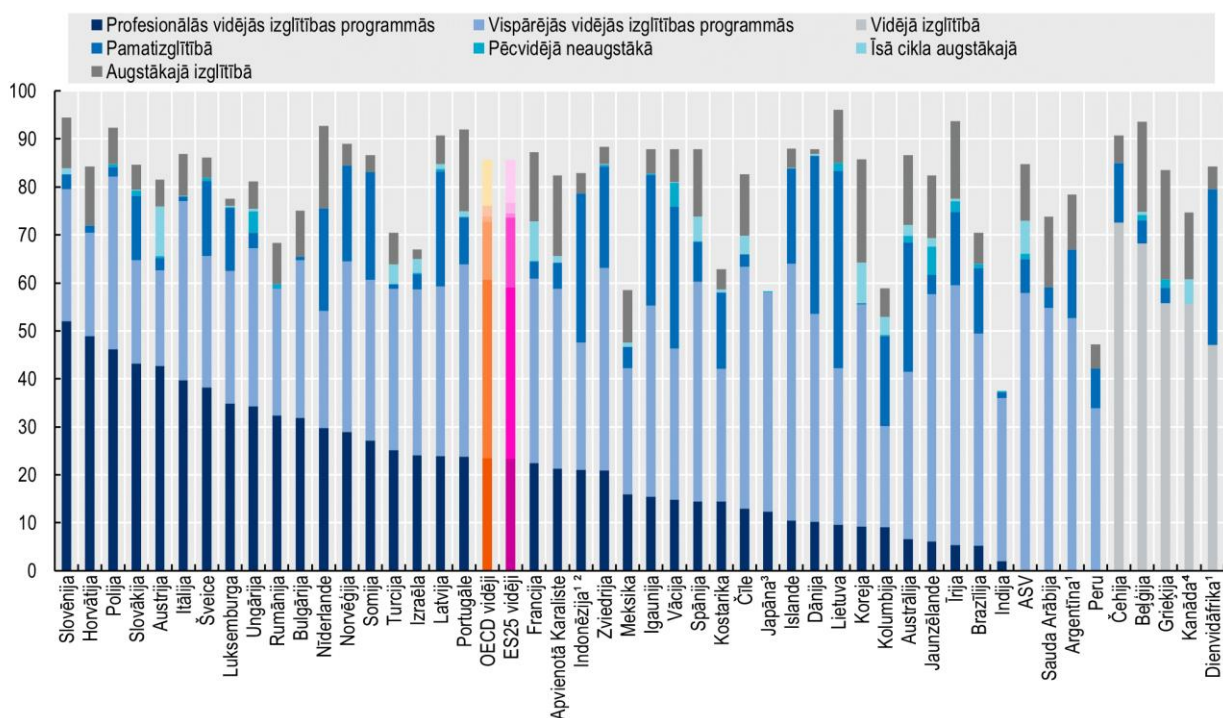
- Līdzdalība kvalitatīvā pirmsskolas izglītībā pozitīvi ietekmē bērnu labklājību, mācīšanos un attīstību viņu dzīves pirmajos gados. Latvijā 74% no 2-gadniekiem ir reģistrēti pirmsskolas izglītībā. Īpatsvars palielinās līdz 90% 3 gadus vecu bērnu, 94% 4 gadus vecu un 97% 5 gadus vecu bērnu vidū. Turklāt liela daļa bērnu ir pirmsskolas izglītībā līdz 6 gadu vecumam (93%), jo Latvija ir viena no sešām OECD valstīm, kur bērni pamatzglītību uzsāk 7 gadu vecumā.
- Bērnu obligātā izglītība Latvijā sākas 5 gadu vecumā un turpinās līdz 16 gadu vecumam. Parasti vispārējās vidējās izglītības programmas skolēni pabeidz vecumā no 18 līdz 19 gadiem. Tikpat plašs ir vecuma diapazons profesionālo programmu pabeigšanai, jo profesionālās vidējās izglītības

programmas audzēkņi parasti pabeidz vecumā no 20 līdz 21 gadam. Tas atšķiras no vairuma OECD valstu, kur profesionālās vidējās izglītības programmu beidzējiem ir plašāks vecuma diapazons, atspoguļojot lielāku iespēju dažādību šajās programmās nekā vispārējā izglītībā.

- Lielākajā daļā OECD valstu jaunieši vecumā no 15 līdz 19 gadiem ir iesaistīti izglītībā. Latvijā 35% no šīs vecuma grupas mācās vispārējā vidējā izglītībā un 24% profesionālajā vidējā izglītībā. Vēl 24% mācās pamatskolā un 7% – augstākās izglītības studiju programmās. Salīdzinājumam, OECD valstīs vidēji 37% mācās vispārējās vidējās izglītības programmās, 23% – profesionālās vidējās izglītības programmās, 12% – pamatizglītības programmās un 12% – augstākās izglītības studiju programmās (sk. 2. attēlu).

2. attēls. Izglītojamo skaits vecumā no 15 līdz 19 gadiem atbilstoši izglītības pakāpei (2021. gads)

Procentos

1. Atsauces gads atšķiras no 2021. gada: 2020. gads Argentīnai un Dienvidāfrikai; 2018. gads Indonēzijai.

2. Dati neietver studentus, kuri uzņēmti augstākās izglītības programmās.

3. Sadalījums pēc vecuma nav pieejams par jauniešiem pēc 15 gadu vecuma.

4. Neietver pēcvidējo ne-augstāko izglītību (ISCED 4).

Valstis ir sarindotas dilstošā secībā pēc to studentu īpatsvara, kuri uzņēmti profesionālajā vidējā izglītībā.

Avots: OECD/UIS/Eurostat (2023), B1.2. tabula. Plašāku informāciju sk. sadaļā Avots un (OECD, 2023. gads⁽¹⁾) "Īsumā par izglītību 2023" (*Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes* – <https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>) – un piezīmēs.

- Darba vietas ir efektīva vide gan tehnisko, gan caurviju prasmju apguvei. Latvija ir viena no četrām OECD valstīm (līdztekus Dānijai, Ungārijai un Īrijai), kur visi profesionālās vidējās izglītības programmu audzēkņi tiek uzņēmti kombinētajās skolās un darba vidē balstītajās programmās.
- Valstīs, par kurām pieejami salīdzināmie dati, 77% no tiem, kuri uzsāk mācības vispārējās vidējās izglītības programmās, sekmīgi iegūst vidējo izglītību (pabeidzot vispārējās vai profesionālās programmās) to teorētiskajā ilgumā. Pabeigšanas rādītājs palielinās vidēji par 10 procentpunktiem divu papildu gadu laikā pēc teorētiskā ilguma beigām. Latvijā 74% no vispārējās vidējās izglītības

ieguvējiem programmu pabeidz teorētiskā ilguma laikā, bet pēc papildu divu gadu pagarinājuma šis īpatsvars palielinās līdz 79%.

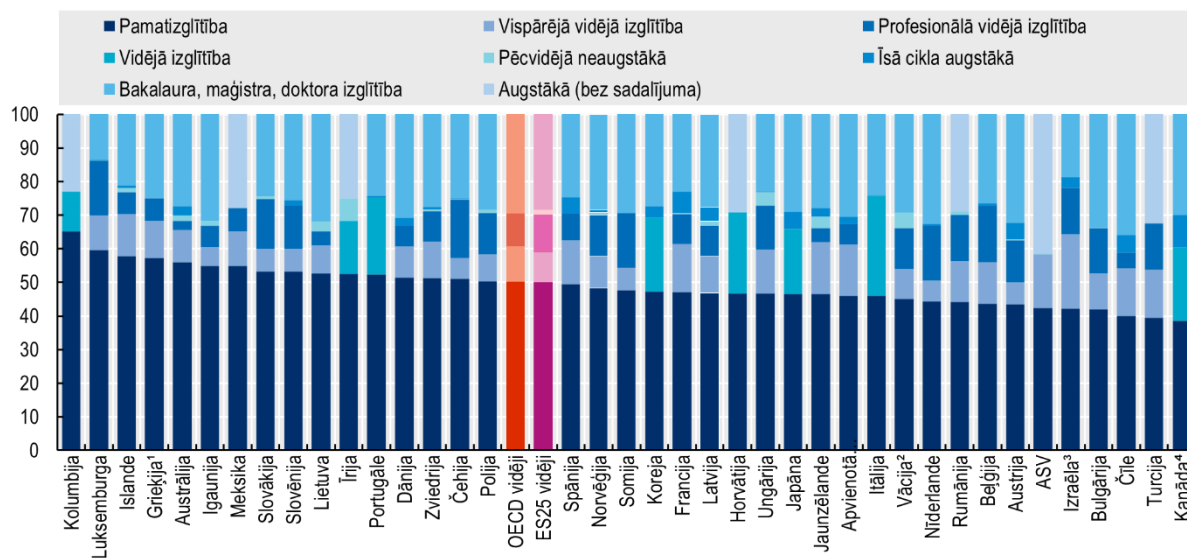
- Lielākajā daļā valstu, par kurām ir pieejami dati, profesionālās vidējās izglītības programmu pabeigšanas rādītāji ir zemāki nekā vispārējās vidējās izglītības programmās. Latvijā 63% profesionālās izglītības audzēkņu pabeidz vidējo izglītību (vispārējās vai profesionālās programmas) paredzētajā termiņā, bet 72% – pabeidz programmu vēl pēc diviem gadiem. Vidēji valstīs un izglītības sistēmās, par kurām ir pieejami dati, 62% profesionālās izglītības uzsācēju pabeidz mācības laikus un 73% – vēl divu gadu laikā.
- Dažās OECD valstīs, to skaitā Latvijā, vidusskolēni var pāriet no profesionālās uz vispārējo programmu. Latvijā 13% vidējās izglītības audzēkņu, kuri iestājušies profesionālajā programmā, absolvē vispārējo programmu divus gadus pēc programmas teorētiskā termiņa beigām. Tas ir otrs augstākais īpatsvars starp valstīm, par kurām ir pieejami dati.
- Lai veicinātu elastīgākas mācīšanās iespējas profesionālajā izglītībā, grozījumi Latvijas Profesionālās izglītības likumā 2022. gadā paredz iespēju audzēkņiem saņemt apliecinošu dokumentu gan par pilnu, gan daļēju profesionālās izglītības programmu apguvi. Tāpēc izglītojamajiem ir iespēja uzkrāt un pārnest atzītās profesionālās kvalifikācijas, atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām.
- Iespējams, pārsteidzoši, ka daudzās OECD valstīs Covid-19 pandēmija nav negatīvi ietekmējusi ārvalstu studentu īpatsvaru augstākajā izglītībā. Tomēr dažās valstīs ārvalstu studentu īpatsvars samazinājās ar divciparu skaitli. Latvija nav viena no tām, jo ārvalstu studentu īpatsvars tajā palielinājās no 10% no visiem augstākās izglītības studentiem 2019. gadā līdz 13% – 2021. gadā.

Izglītībā ieguldītie finanšu līdzekļi

- Visas OECD un partnervalstis ievērojamu daļu no sava iekšzemes kopprodukta atvēl izglītībai. 2020. gadā OECD valstis formālajai izglītībai (no sākumskolas līdz augstākās izglītības iestādēm) tērēja vidēji 5,1% no iekšzemes kopprodukta (IKP). Latvijā attiecīgais īpatsvars bija 4,3% no IKP, no kuriem 31% tika veltīts sākumskolām, 15% – pamatizglītības otrajam posmam, 20% – vidējai izglītībai, 1% – profesionālās pilnveides un tālākizglītības programmām (pēcvidējā ne-augstākā izglītība), 4% – īsā cikla augstākās izglītības programmām un 28% – bakalaura, maģistra un doktora vai līdzvērtīgām programmām (sk. 3. attēlu).
- Finansējumu izglītībai absolūtos skaitļos ļoti ietekmē valstu ienākumu līmenis. Valstis ar augstāku IKP uz vienu iedzīvotāju parasti tērē vairāk uz vienu izglītojamo nekā valstis ar zemāku IKP uz vienu iedzīvotāju. Visās pakāpēs no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai Latvija tērē 8 907 USD gadā uz vienu pilna laika ekvivalentu izglītojamo (kas koriģēts atbilstoši pirktspējas paritātei), salīdzinot ar OECD vidējo rādītāju 12 647 USD. Izdevumi uz vienu izglītojamo atbilst 27% no IKP uz vienu iedzīvotāju, kas ir tāds pats kā OECD vidējais rādītājs (27%).

3. attēls. Kopējie izdevumi formālajai izglītībai (no sākumskolas līdz augstākajai izglītībai) atbilstoši izglītības pakāpei (2020. gads)

Procentos

1. Atsauces gads atšķiras no 2020. gada. Papildinformāciju skatiet avota tabulā.
2. Vidējās profesionālās izglītības programmas ietver pamatizglītības profesionālās programmas.
3. Vidējās izglītības programmas ietver pamatizglītības otrā posma programmas.
4. Sākumskolā ietvertas pirmsskolas programmas.

Valstis ir sarindotas dilstošā secībā pēc kopējiem izdevumiem pamatizglītībai (sākumskolai un pamatizglītības otrajam posmam).

Avots: OECD/UIS/Eurostat (2023), C2.1. tabula. Plašāku informāciju sk. sadaļā Avots un (OECD, 2023 gads⁽¹⁾) "Īsumā par izglītību 2023" (*Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes* – <https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>) – piezīmēs.

- Covid-19 pandēmija ir radījusi vēl nepieredzētus izaicinājumus izglītības sistēmām visā pasaulē. Vidēji visās OECD valstīs laikposmā no 2019. līdz 2020. gadam (pandēmijas pirmais gads un pēdējais periods ar pieejamajiem datiem) izdevumi par sākumskolām līdz augstākās izglītības iestādēm uz vienu pilna laika ekvivalenta izglītojamo (ieskaitot izdevumus pētniecībai un attīstībai) pieauga par 0,4%. Latvijā tas pieauga par 0,2%. Šīs izmaiņas izdevumos uz vienu izglītojamo ir saistītas ar pastāvīgiem kopējiem izdevumiem par izglītības iestādēm un kopējo pilna laika ekvivalenta studentu skaitu, kas samazinājās par 0,2%.
- Izdevumu sadalījums starp vispārējās un profesionālās vidējās izglītības programmām ir atkarīgs no dažādiem faktoriem, piemēram, profesionālās izglītības audzēkņu skaita, profesionālās nozares veida un profesionālās izglītības nozīmes salīdzinājumā ar vispārējām programmām. Latvijā 11% no visa izglītības iestāžu finansējuma tiek tērēti vispārējai vidējai izglītībai un 9% profesionālajai vidējai izglītībai (līdzīgi OECD vidējam rādītājam attiecīgi 11% un 10%). Tikmēr kopējie izdevumi uz vienu pilna laika ekvivalenta audzēkni profesionālajā vidējā izglītībā ir 1,26 reizes lielāki nekā vispārējā vidējā izglītībā. Tas varētu būt saistīts ar to, ka Latvijas datus iekļauti izdevumi, kas saistīti ar mācībām darba vidē pie uzņēmējiem.
- Visās OECD valstīs valdības finansējums ir galvenais skolu finansēšanas avots, savukārt privātais sektors vidēji veido 9% no kopējiem pamatizglītības un vidējās izglītības iestāžu izdevumiem. Privātais finansējums Latvijā veido 6% no izdevumiem pamatskolām un vidējās izglītības iestādēm.

- Lielākajā daļā valstu privātie avoti¹ veidoja līdzīgu izdevumu daļu vispārējās un profesionālās vidējās izglītības programmām. Tomēr dažās valstīs privātā finansējuma īpatsvara atšķirības starp vispārējām un profesionālajām programmām ir lielākas. Latvijā privātais sektors veido 11% no izdevumiem vispārējās vidējās izglītības programmām un 6% no izdevumiem profesionālās vidējās izglītības programmām.
- Vidēji visās OECD valstīs vairāk nekā puse no valdības izdevumiem par pamatizglītības un vidējās izglītības iestādēm nāk no vietējām un/vai reģionālām pašvaldībām. Latvija ir viena no sešām OECD valstīm (līdztekus Igaunijai, Lietuvai, Meksikai, Polijai un Slovākijai), kur lielākās finansējuma daļas avots pamatizglītībai un vidējai izglītībai ir centrālā valdība, bet pēc pārskaitījumiem starp valdības līmeņiem lielākā daļa finansējuma nāk no vietējām pašvaldībām. Latvijā pēc pārskaitījumiem 19% finansējuma nāk no centrālās valdības un 81% – no pašvaldībām. Pašvaldības no centrālās valdības saņem mērķdotācijas skolotāju algām.

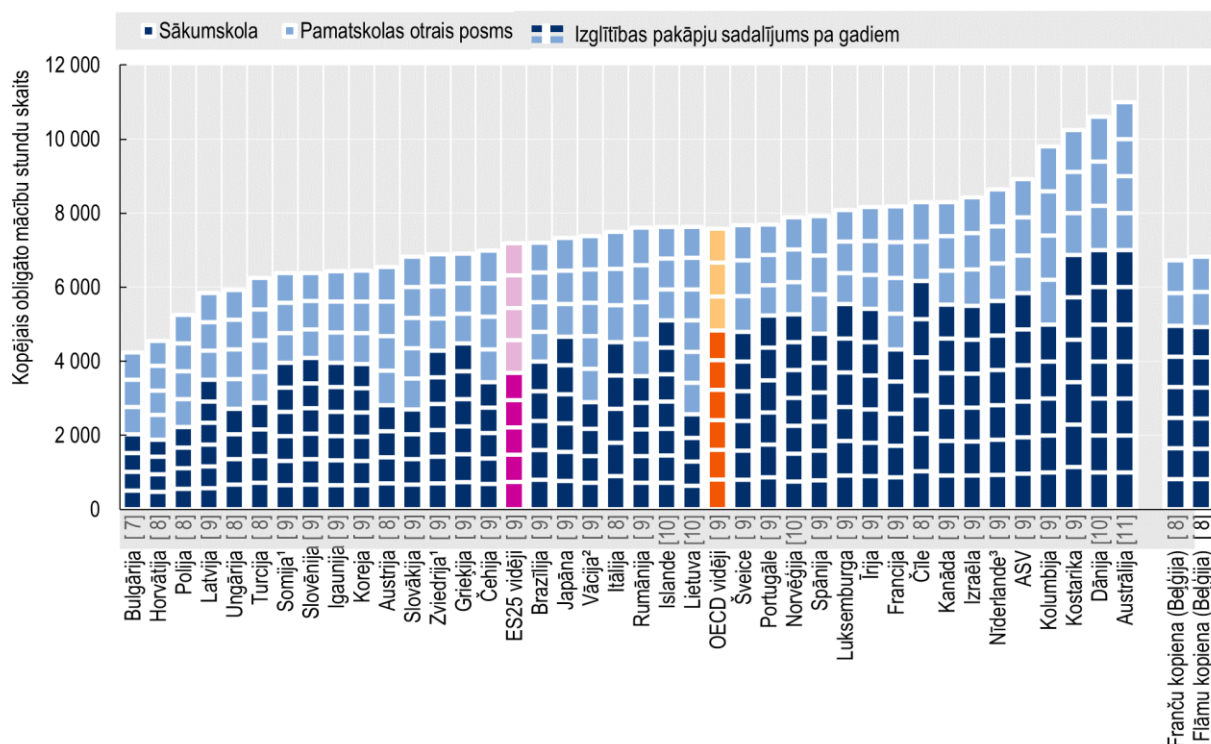
Skolotāji, mācību vide un skolu organizācija

- Kopējā obligāto mācību stundu slodze skolēniem pamatizglītībā (sākumskolā un pamatizglītības otrajā posmā) dažādās valstīs ievērojami atšķiras (sk. 4. attēlu). OECD valstīs sākumskolā un pamatizglītības otrajā posmā kopā obligāto mācību stundu slodze ir vidēji 7 634 stundas, kas sadalās deviņās klasēs. Latvijā kopējā obligāto mācību stundu slodze skolēniem ir mazāka – 5 840 stundas, kas arī sadalās deviņās klasēs.
- Lielākā daļa no skolēnu kopējās obligāto mācību stundu slodzes ietverta vēlākajos obligātās izglītības gados. Latvijā ikgadējā obligāto mācību stundu slodze vecumā no 7 līdz 13 gadiem pakāpeniski palielinās no 516 stundām līdz 763 stundām. Saskaņā ar datiem tas ir otrs lielākais pieaugums OECD valstīs.
- Vidēji OECD valstīs 25% no obligāto mācību laika sākumskolā tiek veltīti lasīšanai, rakstīšanai un literatūrai un 16% – matemātikai. Pamatizglītības otrajā posmā šis īpatsvars ir 15% lasīšanai, rakstīšanai un literatūrai un 13% matemātikai. Latvijā 23% laika tiek veltīti lasīšanai, rakstīšanai un literatūrai un 18% matemātikai sākumskolā, salīdzinot ar 15% katram no abiem mācību priekšmetiem pamatizglītības otrajā posmā.
- Skolotāju algas ir svarīgs skolotāja profesijas pievilcības faktors, taču tās ir arī lielākā izdevumu kategorija formālajā izglītībā. Lielākajā daļā OECD valstu skolotāju algas publiskā sektora izglītības iestādēs palielinās līdz ar izglītības pakāpi, kurā viņi māca. Vidēji visās OECD valstīs faktiskās gada algas svārstās no 42 371 USD skolotājiem pirmsskolas izglītības pakāpē līdz 53 119 USD vidējā izglītībā. Latvijā faktiskās gada algas ir vidēji 24 038 USD pirmsskolā un 32 226 USD vidējā izglītībā.

¹ Privātie izdevumi izglītībai attiecas uz māsaimniecību un citu privātu struktūru izdevumiem. Tas ietver arī privātu uzņēmumu izdevumus par darba vidē balstītu mācību un prakses nodrošināšanu.

4. attēls. Obligāto mācību stundu slodze vispārējā izglītībā (2023. gads)

Stundās, sākumskolā (1.-6. klase) un pamatizglītības otrajā posmā (7.-9. klase), publiskā sektora iestādēs

Piezīme: Mācību stundas katrai klasei attiecas uz vidējo stundu skaitu vienā klasē attiecīgajā izglītības pakāpē. Skaitļi kvadrātiņos attiecas uz sākumskolas un pamatizglītības otrā posma kopējo mācību gadu skaitu.

1. Aplēstais stundu skaits pēc izglītības pakāpes, pamatojoties uz vidējo stundu skaitu gadā, jo dažos mācību priekšmetos mācību laika sadalījums vairākās pakāpēs ir elastīgs.

2. Atsauces gads 2022. g.

3. Mācību gadu skaits pamatizglītības otrajā posmā ir trīs vai četri, atkarībā no programmas veida. No aprēķina izslēgts ceturtais pirmsprofesionālās pamatizglītības otrā posma gads.

Valstu un kopienu izglītības sistēmas sarindotas augošā secībā pēc kopējo obligāto mācību stundu skaita.

Avots: OECD (2023), D1.1. tabula. Plašāku informāciju sk. sadaļā Avots un (ESAO, 2023 gads⁽¹¹⁾) "Īsumā par izglītību 2023" (Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes (<https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>) – piezīmēs.

- Vidēji OECD valstīs, par kurām pieejami dati par laikposmu no 2015. līdz 2021. gadam, skolotāju faktiskās algas pieauga par aptuveni 2% sākumskolā, par 3% pamatizglītības otrajā posmā un par 6% vidējā izglītībā. Latvijā pieaugums pārsniedza 40% katrā izglītības pakāpē.
- Latvijā vidēji skolotājiem profesionālās vidējās izglītības programmās ir augstāks faktiskās algas līmenis nekā vispārējās vidējās izglītības programmās. Vispārējo vidējo programmu skolotāji pelna vidēji 32 226 USD, savukārt skolotāji, kas māca vispārējos priekšmetus profesionālajās programmās, pelna vidēji 36 124 USD, bet tie, kas māca profesionālo teoriju un praksi, nopelna 32 582 USD. Faktiskās algas ietver piemaksas papildus pamatalgai, un faktisko algu atšķirības starp skolotājiem vispārējās un profesionālajās programmās var rasties no atšķirībām normatīvajā regulējumā attiecībā uz skolotāju darba slodzi un piemaksām.
- Kopējos izdevumus skolotāju algām ietekmē ne tikai skolotāju vidējās darba samaksas apmērs, bet arī mācīšanai veltītais laiks, skolēnu obligātā mācību laika apjoms, un arī klases lielums. Visu šo faktoru kombinācija ir izmantojama, lai aprēķinātu, cik vidēji izmaksā skolotāja alga uz vienu skolēnu un parādītu katra atsevišķā faktora relatīvo ietekmi uz kopējiem algu izdevumiem. Latvijā

skolotāja alga uz vienu skolēnu sākumskolā kopumā izmaksā 2 181 USD, kas ir mazāk par OECD vidējo rādītāju 3 614 USD. Atšķirību veido četru minēto faktoru ietekme: zemākas skolotāju algas samazina algas pašizmaksu uz vienu skolēnu (par 1 541 USD), zemāks par vidējo mācīšanas laiks palielina pašizmaksu (par 563 USD), zemāka par vidējo skolēnu mācību stundu slodze samazina pašizmaksu (par 837 USD) un mazāks skolēnu skaits klasē palielina pašizmaksu (par 382 USD). Laikā no 2015. līdz 2021. gadam skolotāju algu pašizmaksa uz vienu skolēnu Latvijā pieauga par 25% (no 1 747 USD līdz 2181 USD).

- Vidēji visās OECD valstīs, raugoties uz pilna laika ekvivalentiem, uz katru skolotāju vispārējās vidējās izglītības programmās ir 14 skolēni, bet profesionālās vidējās izglītības programmās – 15 audzēkņi uz vienu skolotāju. Latvijā pilna laika ekvivalenta izteiksmē vispārējās vidējās izglītības programmās uz vienu skolotāju ir 10 skolēni, kas ir mazāk nekā vidēji OECD. Profesionālās vidējās izglītības programmās, izsakot pilna laika ekvivalentā, uz katru skolotāju ir 17 audzēkņi (nedaudz virs OECD vidējā rādītāja). Augstā skolēnu un skolotāju attiecība varētu būt saistīta ar to, ka profesionālo programmu audzēkņi Latvijā pavada laiku darba vidē balstītās mācībās un praksē ārpus skolas. To varētu skaidrot arī ar profesionālās izglītības sistēmas pārstrukturēšanu Latvijā pēdējo desmit gadu laikā, samazinot izglītības iestāžu skaitu un vienlaikus veidojot organizētāku profesionālās izglītības iestāžu tīklu (OECD, 2020^[2]).
- Skolotāju vidējais vecums dažādās OECD valstīs ir atšķirīgs. Dažās valstīs pedagoģiskais darbaspēks ir daudz jaunāks nekā darbaspēks kopumā, savukārt citās skolotāji parasti ir vecāki. Latvijā 57% skolotāju vispārējās vidējās izglītības programmās ir vecumā sākot no 50 gadiem, salīdzinot ar OECD vidējo rādītāju – 39%. Profesionālo programmu skolotāji ir jaunāki par saviem kolēģiem vispārējās programmās, un Latvijā 53% no tiem ir 50 gadus veci vai vecāki (vidēji 43% visā OECD). Vidējās izglītības skolotāju īpatsvars vecumā sākot no 50 gadiem pēdējos astoņos gados ir ievērojami palielinājies no 51% 2015. gadā.
- Valsts/centralizēti pārbaudījumi (standartizēti pārbaudes darbi, kas neietekmē skolēnu progresu skolā vai izglītības dokumentu piešķiršanu) ir biežāk sastopami sākumskolā un pamatizglītības otrajā posmā nekā vidējā izglītībā, savukārt lielākajā daļā OECD valstu vidējās izglītības pēdējos gados tiek kārtoti valsts/centralizēti eksāmeni (standartizēti pārbaudes darbi ar formālām sekām). Šie valsts/centralizēti pārbaudījumi un eksāmeni notiek dažādās pakāpēs, un tiem var būt atšķirīgs periodiskums, to saturs var atšķirties gadu gaitā un/vai starp skolēniem, un skolēniem tie ne vienmēr ir obligāti. Latvijā ir divi valsts mēroga vērtējumi sākumskolā un viens pamatizglītības otrajā posmā. Pamatskolas beigās skolēniem jākārt valsts eksāmens latviešu valodā, svešvalodā un matemātikā. Vidusskolu beidzot, valsts eksāmenu veido trīs obligātās eksaminācijas sesijas latviešu valodā un literatūrā, matemātikā un svešvalodā, kā arī eksāmeni izvēles priekšmetos.

Atsauces

- OECD (2023), *Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes* ("Īsumā par izglītību 2023, avoti, metodoloģijas un tehniskās piezīmes"), OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>. [1]
- OECD (2023), *Education at a Glance* datubāze, <https://stats.oecd.org/>. [3]
- OECD (2023), *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>. [4]
- OECD (2020), *Education Policy Outlook in Latvia, OECD Education Policy Perspectives*, No. 19, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/8b07fc9f-en>. [2]

Vairāk informācijas

Plašāku informāciju par ziņojumu "Īsumā par izglītību 2023" (*Education at a Glance 2023*) un pilnu rādītāju kopumu skatiet: <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>.

Plašāku informāciju par datu apkopošanā izmantoto metodiku attiecībā uz katru rādītāju, atsauces uz avotiem un piezīmes par katru valsti skatiet sadaļā "Īsumā par izglītību 2023, avoti, metodoloģijas un tehniskās piezīmes" (*Education at a Glance 2023 Sources, Methodologies and Technical Notes*) (<https://doi.org/10.1787/d7f76adc-en>).

Vispārīgai informācijai par izmantoto metodoloģiju, lūdzu, skatiet "OECD Rokasgrāmata par starptautiski salīdzināmo izglītības statistiku, 2018. gads" (*OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018*) (<https://doi.org/10.1787/9789264304444-en>).

Atjauninātos datus var atrast tiešsaistē [vietnē http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en](http://dx.doi.org/10.1787/eag-data-en) un sekojot *StatLinks 2* zem publikācijas tabulām un diagrammām.

Izpētiet, salīdziniet un vizualizējiet vairāk datu, izmantojot "Izglītības GPS" (*Education GPS*):

<https://gpseducation.oecd.org/>.

Jautājumus lūdzam adresēt:

Izglītības un prasmju direktorātam

EDU.EAG@oecd.org

Šī darba publicēšana ir OECD ģenerālsekretāra atbildības joma. Šeit paustie viedokļi un argumenti ne vienmēr atspoguļo OECD dalībvalstu oficiālos uzskatus.

Šis dokuments, kā arī visi tajā iekļautie dati un kartes neskar jautājumus par valstu vai jebkādu teritoriju suverenitāti, kā arī starptautisko pierobežu un robežu un jebkuru teritoriju, pilsētu vai zonu nosaukumu noteikšanu.

Statistiskos datus par Izraēlu sniedz attiecīgās Izraēlas iestādes, un viņi par to atbild. Šādu datu izmantošana OECD neskar Golānas augstienes, Austrumjeruzalemes un Izraēlas statusu Rietumkrastā saskaņā ar starptautisko tiesību noteikumiem.

Šī dokumenta izmantošanu gan digitālā, gan drukātā formātā regulē nosacījumi, kas ir pieejami www.oecd.org/termsandconditions/.

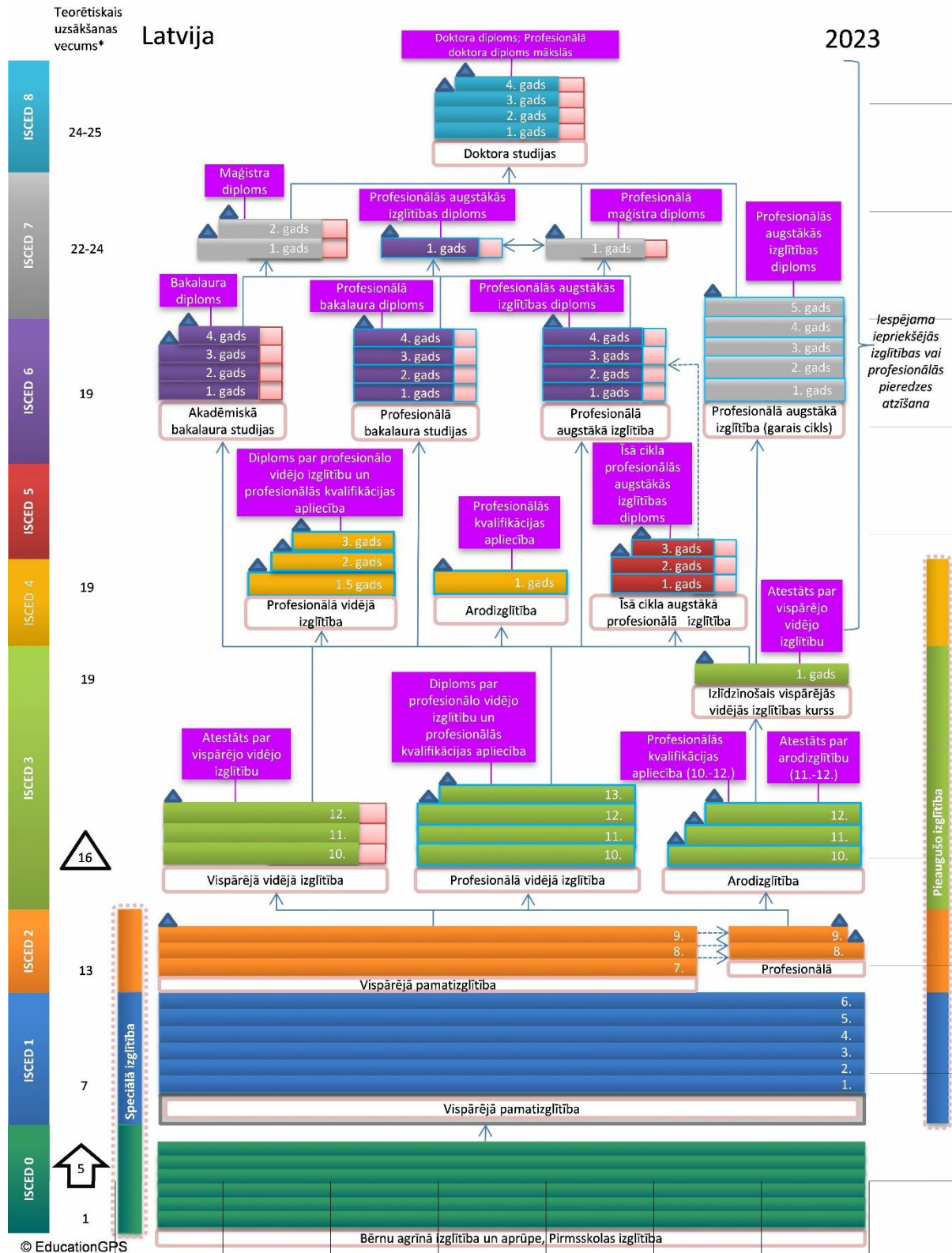
Svarīgākie fakti par Latviju no ziņojuma “Īsumā par izglītību 2023”

Indikators	Valsts		OECD vidējais rādītājs		Avots	
25–34 gadus vecu iedzīvotāju iegūtā izglītības pakāpe pēc dzimuma	2022		2022		A1.2 tabula	
	% vīrieši	% sievietes	% vīrieši	% sievietes		
	Zemāka par vidējo izglītību	14%	7%	16%		12%
	Vidējā izglītība	51%	36%	44%		35%
Augstākā izglītība	35%	57%	41%	54%		
NEET rādītāji 18–24 gadus vecu jauniešu vidū pēc dzimuma	2022		2022		OECD (2023 ^[3])	
	% vīrieši	% sievietes	% vīrieši	% sievietes		
	10.6%	14.1%	14%	15.5%		
Nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 25 līdz 64 gadiem pēc iegūtās izglītības un dzimuma	2022		2022		OECD (2023 ^[3])	
	% vīrieši	% sievietes	% vīrieši	% sievietes		
	Zemāka par vidējo izglītību	68%	56%	70%		48%
	Vidējā izglītība	79%	71%	84%		69%
Augstākā izglītība	89%	85%	90%	83%		
3 g. v. bērni pirmsskolas izglītībā	2021		2021		B2.1 tabula	
	90%		73%			
Skolēnu skaits vecumā no 15 līdz 19 gadiem	2021		2021		B1.1 tabula	
	91%		84%			
Profesionālās vidējās izglītības audzēkņu īpatsvars	2021		2021		B1.3 tabula	
	40%		44%			
Vidējās izglītības pabeigšanas rādītāji pēc programmas veida	2021		2021		B3.1 tabula	
	Vispārējās	Profesionālās	Vispārējās	Profesionālās		
	Līdz programmas termiņa beigām	74%	63%	77%		62%
Divus gadus pēc programmas termiņa beigām	79%	72%	87%	73%		
Izdevumi par formālās izglītības iestādēm uz vienu pilna laika ekvivalentu studentu pēc izglītības pakāpes (USD PPP)	2020		2020		C1.1 tabula	
	Sākumskolas	7 142 USD	10 658 USD			
	Pamatizglītības otrais posms	7 157 USD	11 941 USD			
	Vidējā izglītība	9 460 USD	12 312 USD			
	Augstākā izglītība	13 043 USD	18 105 USD			
Kopējie izdevumi no sākumskolām līdz augstākās izglītības iestādēm, % no IKP	2020		2020		C2.1 tabula	
	4.3%		5.1%			
Vidējās izglītības iestāžu kopējo izglītības izdevumu īpatsvars pēc programmu veida	2020		2020		C2.2 tabula	
	Vispārējās	Profesionālās	Vispārējās	Profesionālās		
	11%	9%	11%	10%		
Kopējā obligāto mācību stundu slodze skolēniem pamatzglītībā	2023		2023		D1.1 tabula	
	5 840 stundas		7 634 stundas			
Vispārējās vidējās izglītības skolotāju ar tipiskāko kvalifikāciju un ar 15 gadu stāžu oficiāli noteiktās algas (USD PPP)	2022		2022		D3.1. tabula	
	m		USD 53 456			
Vispārējās vidējās izglītības skolotāju ar tipiskāko kvalifikāciju un ar 15 gadu stāžu oficiāli noteiktās algas izmaiņas (reālā izteiksmē)	2015-2022		2015-2022		D3.7 tabula	
	m		4%			
Skolotāju īpatsvars vispārējās vidējās izglītības programmās vecumā no 50 gadiem	2021		2021		D7.2. tabula	
	57%		39%			

Piezīme: OECD vidējais programmu pabeigšanas rādītājs atspoguļo atšķirīgu valstu tvērumu (sk. B3 rādītāju).

Avots: OECD (2023, ^{gads[3]})

Izglītības sistēmas diagramma

Avots: OECD (2023), "Latvia: Diagram of education system", OECD Education GPS, https://gpseducation.oecd.org/Content/MapOfEducationSystem/LVA/LVA_2011_LL.pdf
 Informāciju par apzīmējumiem lūdzam skatīt sadaļā "Latvia: Diagram of education system".

Šis tulkojums ir publicēts ar OECD atļauju. Tas nav oficiāls OECD tulkojums. Par tulkojuma kvalitāti un tā atbilstību oriģinālvalodas tekstam pilnībā atbild tulkojuma autors(-i). Ja starp oriģināldarbu un tulkojumu tiek konstatēta neatbilstība, par pareizu ir uzskatāms tikai oriģinālā darba teksts.

This translation is published by arrangement with the OECD. It is not an official OECD translation. The quality of the translation and its coherence with the original language text of the work are the sole responsibility of the author(s) of the translation. In the event of any discrepancy between the original work and the translation, only the text of original work shall be considered valid.